

mvn999@ukr.net

Маляревський В. М.

аспірант кафедри регіоналістики і туризму

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

smirnovalenas@gmail.com

Смірнова О. Ю.

аспірант кафедри регіоналістики і туризму

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ СЕКТОРОМ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Анотація. У статті обґрунтовано, що публічне управління аграрного сектору як аспект продовольчої безпеки, базується на таких принципах: аграрному протекціонізмі; програмно-цільовому регулюванні для стимулювання товаровиробників до інтенсифікації виробництва та підвищенню його ефективності; самофінансуванні за рахунок власних накопичень і гарантована державна підтримка, як додаткове джерело фінансування; диференційованому підході та мотивації, а також ефективного використанні ресурсів. У контексті дослідження запропоновано механізм публічного управління аграрного сектору, який проявляється у взаємозв'язку та єдності процесів впливу органів публічного управління на аграрний сектор на основі прямих й зворотних виробничо-економічних зв'язків з механізмом агро-управління (інституціональним механізмом), наявність яких служить основою продовольчої безпеки, яку в значній мірі зумовлюють характер організаційно-управлінської побудови та вибір методів для регулювання міжгалузевої діяльності.

Ключові слова: механізми управління; публічне управління; аграрний сектор; продовольча безпека.

Виступаючи гарантом нормального функціонування суспільства, безпека стає підґрунтям його розвитку, який можливий за однієї умови – відсутності загроз і небезпек суспільству та окремим фізичним і юридичним особам.

Дуже часто під безпекою розуміють стан захищеності життєво-важливих інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Темпи розвитку аграрного сектору впливають на економічну безпеку й соціально-економічний стан у країні в цілому. За умови дії значної кількості соціально-економічних і природних чинників, що на сучасному етапі не піддаються регулюванню з боку господарюючих суб'єктів, зберігається необхідність централізованого публічного управління цим стратегічно важливим сектором на всіх рівнях.

Сучасне управління аграрним сектором вітчизняної економіки, багато в чому, поступається країнам з розвинутою ринковою економікою. Все більш значущим стає формування механізму управління даним сектором, що здатне забезпечити його безперервну адаптацію до швидко змінюваних умов довкілля. Такий механізм має виходити з того, що перехід до ринкових відносин ні яким чином не означає повної нерегульованості економічних процесів.

Оцінка результатів аграрного реформування показує, що розбалансовані ринкові механізми поки що не в змозі забезпечити належного розвитку аграрного сектора України. Тому в загальноосвітій практиці широко застосовуються механізми публічного управління.

Публічне управління аграрного сектору входить у систему публічного управління економіки країни в цілому. Необхідно відмітити, що не існує однастайності щодо трактування його сутності. Серед робіт означеної проблематики доцільно виділити праці авторів В. Анікієнка, Е. Афоніна, В. Гейця, І. Грицяка, О. Дадія, А. Діброви, Я. Жовнірчика, В. Князева, К. Котуха, М. Латиніна, Ю. Лузана, А. Михненко, В.Моїсеєва, С. Мочерного, П. Надолішнього, П. Островського, В. Рутицької, К. Утенкової та ін.

Перспективи забезпечення продовольчої безпеки критично залежать від успішності реформ і технологічної модернізації усіх сфер національної економіки. Це вимагає запровадження потужних стимулів для активізації інвестицій та інновацій як базису конкурентності та безпеки країни. Зусилля економічної політики мають бути спрямовані на: розвиток потенціалу внутрішнього ринку та відновлення платоспроможності населення та бізнесу; розбудову інноваційної інфраструктури; відродження національної науки та винахідництва на основі глибокої взаємодії з бізнесом для впровадження інновацій; реалізацію потенціалу спеціальних режимів економічної діяльності та залучення іноземного капіталу; забезпечення ефективної системи державних інвестицій у пріоритетні та масштабні проекти розвитку на основі приватно-державного партнерства. Під механізмом публічного управління аграрним сектором розуміємо сукупність методів, форм, інструментів реалізації стратегії розвитку держави на різних рівнях управління: об'єднання підприємств, суміжних галузей, регіональному та національному з пріоритетом забезпечення стійкого розвитку аграрного сектора.

Сутність публічного управління аграрного сектору як аспекту економічної безпеки розкривається через його принципи. Науковцями дається класифікація принципів залежно від масштабів і орієнтації аграрного виробництва. Пропонуються такі принципи публічного управління аграрного сектору в аспекті економічної безпеки: принцип аграрного протекціонізму, що передбачає захист вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника у взаєминах його з іншими галузями і регулювання імпорту продовольства в його інтересах; принцип поєднання економічних і соціальних цілей, коли заходи публічного управління враховують ціннісні орієнтації, поведінка різних груп населення; принцип поєднання індикативності та директивності, який впливає з наявності різнорідних систем управління та організацій різних форм власності (унітарні, приватні, змішані) при домінуванні індикативності в міру руху до ринку; принцип програмного регулювання, що відображає форму здійснення впливу держави на аграрний сектор (розробка і реалізація різних програм — міжгалузевих, галузевих, функціональних, регіональних тощо) [1].

Зазвичай виділяють ряд неефективних ситуацій, які свідчать про «провали» ринку: монополії, що порушують ринковий механізм: недосконалість і недостатність інформації про попит, ціни, якість продукції тощо. У результаті чого господарюючі суб'єкти не можуть прийняти правильні економічні рішення, наявність «ніш», несприятливих для існування ринку (страхування, ризикові вкладення капіталу тощо), зовнішні ефекти економічної діяльності людей. У зв'язку з цим, важливо здійснити державний вплив, щоб встановити законні «правила гри», проводити антимонопольну політику, забезпечувати соціальне страхування, стимулювати виробництво і споживання економічних і духовних благ [2].

Стабільне функціонування сучасної ринкової економіки вимагає оптимізації ролі держави з її системою регулювання в окремих сферах економіки. Публічне управління аграрного сектору економіки передбачає активне втручання управлінських, економічних, фінансових та інших органів та інститутів держави в розвиток цієї сфери, забезпечення продовольчої безпеки. Аграрний сектор як об'єкт управління характеризується особливою складністю, оскільки ми спостерігаємо сукупний вплив економічних, біологічних, соціальних і науково-технічних факторів, що є також системо-утворюючими елементами.

В Україні в умовах трансформації, унікальність аграрної праці, її продукту з однієї сторони забезпечує достатню пропозицію, стабільний попит, але з іншої, зберігається постійна тенденція відставання цін і доходів аграрних товаровиробників від інших сфер національної економіки, що, відповідно, позбавляє цей вид діяльності мотивації. У зв'язку з цим аграрний сектор з причин своїх специфічних особливостей для ефективного функціонування потребує

захисту з боку держави, що дає йому можливість ефективно розвиватися і бути конкурентоспроможним в умовах ринкової економіки.

Основними причинами необхідності та актуальності нової, відповідної сучасному рівню розвитку аграрного сектору економіки державної підтримки є:

1) висока значимість аграрного сектора економіки у вирішенні проблем продовольчої безпеки країни, забезпеченні всіх соціальних груп населення повноцінними і екологічно чистими продуктами харчування, створення умов для стимулюючого розвитку інших галузей національної економіки на основі міжгалузевих зв'язків;

2) критичний стан ресурсного потенціалу аграрного сектору, що й доки зберігається, особливо, в галузях тваринництва, де спостерігаються стійка негативна динаміка поголів'я худоби і зростання кредиторської заборгованості сільськогосподарських товаровиробників;

3) зниження рівня та якості життя населення в сільській місцевості, високий рівень безробіття, зникнення обжитих сільських територій;

4) істотне перевищення обсягів імпорту деяких видів продовольства над вітчизняним виробництвом аграрної продукції, що створює загрозу національній безпеці країни;

5) незначні позитивні підсумки впливу держави на вирішення низки соціально-економічних проблем розвитку агропродовольчого сектору, низький економічний ефект від прийнятих урядом країни макроекономічних заходів з його розвитку;

б) очевидна необхідність конкретної зміни курсу реформування аграрного сектору економіки, зміна стратегії й тактики на більш ефективні, що сприяють його оздоровленню та стимулюванню ділової активності сільських товаровиробників [2].

В силу особливостей аграрного сектора економіки, його значимої ролі в економіці та політиці країни, а також неможливості ринкових регуляторів забезпечити ефективне функціонування аграрної сфери, об'єктивно необхідним видається посилення державного впливу і державної підтримки аграрного сектору в цілому і всіх його господарюючих суб'єктів.

Висновок. Механізми публічного управління продовольчою безпекою, мають бути орієнтовані на стимулювання економічного розвитку з метою забезпечення суспільних потреб, посилення трудової мотивації та ділової активності населення, забезпечення необхідного рівня соціального захисту та рівня життя населення, збереження культурної й природної спадщини. Це свідчить про тісний взаємозв'язок механізмів державного управління забезпечення соціальної й економічної безпеки оскільки соціальний розвиток суспільства виступає потужним стимулом розвитку національної економіки і навпаки: високий рівень економічного розвитку є гарантом підвищення рівня добробуту і, відповідно, соціальної захищеності населення.

Література

1. Михненко А.М. Публічне управління та національна безпека: монографія. К.: НАУ, 2019. 328 с.
2. Радченко О. Державна підтримка сільського господарства України в період системних реформ. *Економічний дискурс*. 2016. — Вип. 2. С. 47—53.